

עיתון התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 256

מטות מסעי תשע"ב

פרשת מטות

"איש כי ידר נדר לה' או השבע שבעה לאסור אסור על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה" (ל, ג)
הגמרא (כתבות עז ע"ב) מספרת, שכשבא השטן לקחת את נשמתו של רבי יהושע בן לוי, אמר לו רבי יהושע: "רצוני לראות אם כדאי לי למות, הראה לי את מקומי שבגן עדן". נעתר לו השטן ושניהם הלכו.

בדרך אמר רבי יהושע בן לוי לשטן: "מפחד אני פן תהרוג אותי, הבא לי את הסכין שלך". והשטן נתן לו את סכיניו. כשהגיעו לגן עדן והראה לו השטן את מקומו, קפץ מיד רבי יהושע בן לוי פנימה ונשבע שלא יצא.

בא השטן לפני הקב"ה ואמר לו: "ועכשו מה יהא על מלאכתי?"

אמר הקב"ה: "עליו לעשות התרת נדרים. אם אי פעם עשה התרת נדרים - יעשה גם עכשו, ואם לאו - לא יעשה".

התברר שמעודו לא עשה התרת נדרים, ונשאר רבי יהושע בן לוי במקומו שבגן עדן.

מעשה זה - אומר הרב משולם יששכר הורוביץ בספרו **"כלי חמדה"** - רמוז בפסוק שלפנינו:

"איש כי ידר נדר לה' או השבע שבעה לאסור אסור על נפשו" - שלא יצא מגן עדן, אם "לא יחל דברו" - אם אף פעם לא עשה התרת נדרים, הרי ש"ככל היצא מפיו יעשה" - הוא יכול להשאר בגן עדן.

"וישבו בני ישראל את נשי מדין" (לא, ט)

לעיל כתוב: "ויצבאו על מדין" ולא פרש הכתוב מי עשה זאת. גם כשנאמר "ויהרגו כל זכר", "ואת מלכי מדין הרגו", "ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב" - בכל המקומות הללו לא מוזכר בפרוש מי הרגם, אלא צוין מקודם שישראל עשו זאת. מדוע, אם כן, מציינת התורה ש"בני ישראל" שבו את נשי מדין?

התשובה היא - אומר רבי אברהם אזולאי, בספרו **"בעלי ברית אברהם"** (מתוך הספר **"חכמי וגאוני מרוקו"**): שכאן הלכו לשבות נשים, ונשים אינן נמצאות בשדה הקרב, אלא בבתים. לכן צוה עליהם משה שילכו נשים נשים - **"בני ישראל"** - כדי שלא לעבור על אסור יחוד!

ומוסיף רבי זלמן סורוצקין זצ"ל, שמשום כך מובא במדרש (במדבר רבה כב, ב) על הפסוק "וימסרו מאלפי בני ישראל", "שהיו נמסרין זוגות זה לזה". מדוע דוקא באופן זה? כי כשיצאו למלחמה הזאת, היה צורך לצאת נשים נשים, למנוע מצב של יחוד.

דבר זה - אומר רבי חיים מוולוז'ין - נרמז בפסוק בשיר השירים (ד, ב): "שניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם":

"שניך" - הכונה לגבורי החיל. "שעלו מן הרחצה" - והנם נקיים, אין בהם כל חטא. ומדוע? כיון "שכלם מתאימות" - שהלכו בחברותא, שנים שנים, ומטעם זה "שכלה אין בהם".

"ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם" (לב, כג)

בפסוק זה רמז לענין 'מדה כנגד מדה', וכך מפרשו בעל ה"גבעת שאול":

"ודעו חטאתכם" - איך תדעו מהי חטאתכם, באיזו עברה נכשלתם? - לפי "אשר תמצא אתכם", לפי העונש אשר מצא אתכם. העונש בא בהתאם לחטא, וממילא הוא מעיד על החטא.

ומוסיף ה"גבעת שאול" ואומר: הקב"ה אמנם נותן את העונש, אך הקב"ה מצטער מאד על שנאלץ לעשות זאת. כאשר אחד מישראל סובל - גם הקב"ה סובל עמו, כנאמר: "עמו אנכי בצרה" (תהלים צא, טו). ואמרו חז"ל (סנהדרין מו ע"א): בשעה שאדם מצטער [-שפרענות באה עליו בעונו - רש"י], שכינה מה לשון אומרת: 'קלני מראשי קלני מזרועי'.

לגרום צער כזה לקב"ה - גם זה חטא. זהו שנרמז בפסוק: "ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם" - העונש אשר מצא אתכם בשל חטאיכם, גם הוא חטא.

פרשת מסעי

"ויסעו מחרדה ויחנו במקלה; ויסעו ממקהלת ויחנו בתחת" (לג, כה-כו)

ה"בן פורת יוסף" מפרש פסוקים אלו על דרך הדרוש: אמרו חז"ל (סוטה מ ע"א): "לעולם תהא אימת צבור עליך". אך כדי שיוכל האדם לקבל עליו על הנהגת הצבור ולדרוש במקלהות עם, צריך שתסור ממנו ה'אימתא דצבורא'. ורמז לדבר: "ויסעו מחרדה ויחנו במקלהות" - כשיוצאים מ"חרדה", מאימת הצבור, נתן לדרש "במקהלות" עם.

והנה, יש כאלה הבורחים מן הכבוד ואינם רוצים לקבל על עצמם עול הרבנות, ומכיון שאינם חפצים להנות מכתרה של תורה מנהיגים עצמם במנהג דרך ארץ ועוסקים במלאכה וסחורה. ורמז לדבר: "ויסעו ממקהלת" - בורחים מן הרבנות ומהנהגת הצבור. ומה עושה הקב"ה? "ויחנו בתחת" - הקב"ה מורידם

מפרנסתם ומביאים לידי חזק ומחסור, ואז בלית בררה מקבלים על עצמם עול ההנהגה והרבנות, לתועלת הדור.

"וישב בה עד מות הכהן הגדול" (לה, כה)

לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו (רש"י)

ומה דינו של אדם אשר רצח בשוגג בעת שראובן שמש ככהן גדול, ועד שהעמידוהו לדין נפטר ראובן הכהן הגדול, ומנו את שמעון ככהן גדול. עד מתי ישב הרוצח בעיר המקלט?

אומרת המשנה (מכות יא ע"ב): "אם עד שלא נגמר דינו מת כהן גדול, ומנו אחר תחתיו, ולאחר מכן נגמר דינו - חוזר במיתתו של שני".

ולכאורה, מה אשם הכהן הגדול השני? בשלמא הכהן הגדול הראשון היה אשם כיון שהיה לו להתפלל שלא תארע תקלה כזו בימיו, אבל הכהן הגדול השני - הלא, באמת, בימיו לא ארעה תקלה זו, ומדוע מגיע לו כזה עונש?

כך שואלת שם הגמרא: "מאי הוה ליה למעבד?" - מה היה לו לעשות?

ומתראת: "היה לו לבקש רחמים שיגמר דינו לזכות ולא בקש" - הוא היה צריך להתפלל שיצא זכאי בדינו ולא יזדקק לגלות לעיר מקלט.

והקשו האחרונים: אם הדיינים פסקו שהוא צריך לגלות לעיר מקלט, הרי שזוהי האמת לאמתה, ועל מה היה לו להתפלל, שיעוותו את הדין?!

השיב על כך האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת", כי הנה ישנה הלכה בדיני נפשות: "אמר רב כהנא, סנהדרין שראו כלן לחובה, פוטרין אותו. מאי טעמא? כיון דגמירי הלנת דין למעבד ליה זכותא, והני תו לא חזו ליה (סנהדרין יז ע"א), כלומר, כאשר בית דין דנים דיני נפשות וכולם מחייבים - הנדון יוצא זכאי.

והנה כאן, בדינו של הרוצח בשוגג, אומר ה"אמרי אמת", ישבו עשרים ושלושה דיינים, שלשה עשר אמרו חייב, ועשרה אמרו זכאי. נפסק הדין לחובתו. הכהן הגדול היה צריך לבקש רחמים שכל עשרים ושלושה הדיינים יכוונו לדין אמת ולא יטעו, ואז היו עשרים ושלושה מחייבים, והנדון היה זכאי בדין!

"וירד הגבול הירדנה והיו תוצאתו ים המלח" (לד, יב)

כיצד צובעין תכלת של ציצית... ואחר כך מביאין דם חלזון והוא דג שדומה עינו לעין התכלת ודמו שחור כדיו ובים המלח הוא מצוי (רמב"ם, ציצית פ"ב ה"ב)

רבים תמהו על דברי הרמב"ם, הרי שמו של ים המלח - ים המות מעיד על תכונתו שמונעת מכל סוג של בעל חיים

למצוא משכן בתוכו, כיצד יתכן, אפוא, שהחלזון ממנו עושים את התכלת יוכל לגדל בו?

האם יתכן שיש חיים בים המלח?

ובכן, בפרשת מסעי אנו קוראים על כך שים המלח משמש כגבול מזרחי לארץ ישראל, מדבר, אם כן, בודאי על אותו ים אשר אותו מכנים אנו כיום בשם 'ים המלח'. אך לגבי הים שמזכיר רמב"ם הדבר אינו ברור כלל וכלל.

רבי יעקב קמינצקי זצ"ל מאריך להביא ראיות לכך שהרמב"ם לא דבר כלל וכלל על אותו ים המכנה כיום 'ים המלח', אלא על הים התיכון, ובכך שקרא לו 'ים המלח' בקש הוא בסך הכל להבדילו מים כנרת שמימיו מתוקים, לאמר, החלזון אינו גדל במים מתוקים אלא במים מלוחים.

ונביא כמה מראיותיו: א. במסכת מגלה (ו' ע"א) מביא שהחלזון היה מצוי בחלקו של זבולון, והמעין בסדר גבולות הארץ שנכתבו בספר יהושע יראה שים המלח לא היה בחלקו של זבולון.

ב. בסיום פרוש המשניות לרמב"ם (תרגום ישן) מתנה הרמב"ם את תלאתיו וכותב: 'והשם יתעלה יודע שיש הלכות שחברתי פרושם במסעות הדרך, ויש ענינים שקבצתים ואנכי על גבי הספינות בים המלח'. והנה, כאן נראה באפן ברור שהרמב"ם קורא לים הגדול 'ים המלח', שהרי על ים המלח נאמר שאין ספינה עוברת בו.

ג. בפרק י' מהלכות כלאים (ה"א) כותב הרמב"ם: 'ויש בכרכי הים כמו צמר שגדל על האבנים שבים המלח'. כאן בודאי אי אפשר לומר שמדבר על ים המלח הנודע, שכן ים כזה אינו נמצא בכרכי הים. אלא בודאי מוכח שהרמב"ם מכנה את כל הימים שמימיהם אינם מתוקים כיום המלח'.

ולמעשה, יש בכך נפקא מינה להלכה: הגיע יהודי **רבי יצחק זילברשטיין** שליט"א ושאלה בפיו: צללתי במימי ים המלח ומצאתי תכשיט זהב, האם מתר לי להשתמש בו, או שמא עלי לחשש שמא השליכוהו בעליו לים המלח כדון 'אסורי הנאה' שיש להוליקם לים המלח, וממילא אף לי אסור להשתמש בו?

כאשר הציע הרב זילברשטיין את השאלה בפני גיסו **הגר"ח קניבסקי** שליט"א, אמר לו רבי חיים: 'ים המלח' שעליו נאמר 'יוליד הנאה לים המלח' אינו הים שנקרא כיום ים המלח, אלא כל ים שמימיו מלוחים [מלבד ים כנרת]. ממילא, בכלל לא בטוח שהזהב שנמצא בו הוא מאסורי הנאה, משום שיותר מסתבר שמי שיש לו אסורי הנאה יזרקם לים הגדול, שכן לשם קל יותר להגיע עם ספינה. אלא בודאי נפל זהב זה מאדם שרחץ שם, וכיון שבודאי התיאש ממנו מותר להשתמש בזה.

